

Örneklerle Edebi Sanatlar

– Oğuz batın · 12 Mart 2014

Neden bulmaz çıkıp delinin biri,
Niçin çıkarmaz kalbe vize?
Ayrılık kalp kiri,
Aşk yok..Aşk yok..Aşk yok bize.
Yok yok..
Aşk var..Aşk var..Aşk var..

MI?

(OĞUZ BATIN)

Aşk Var-Aşk Yok kelimeleri arasında tezat hakimken Mı soru edatıyla beraber İstafhama başvurulup yapılan Rücu sanatında geriye dönüş sağlanmıştır.Ayrıca YOK ve VAR kelimeleri yinelenerek Tekrir sanatına başvurulmuştur.

"Biz sevda kıyısında iki nehir
Gözyaşları köpük köpük dalgalara bulaşan"

(ADEM EFİLOĞLU)

Adem Bey'in Kaç Senelik Ayak İzlerine Basıyoruz aşkın adlı şiirinde Sevda,nehire benzetilerek Teşbih sanatı yapılmıştır.

Nedür bu Handeler bu işveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu şîveler bu kâmet-i bâlâ

(BAKİ)

Günümüz Türkçesi ile:

Bu gülüşler, bu işveler, bu naz ve umursamazlık nedir (böyle), bu cilveler, bu edalar, bu uzun boy nedir? Bu şiirde nedir kelimesiyle istifham yani soru sorma sanatı yapılmıştır.İşve,naz,cilve kelimeleri arasında uygunluk olduğundan Tenasüp sanatına başvurulurken bu kelimeleri tekrarlanarak Tekrir sanatı yapılmıştır.

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?

"Gömelim gel seni tarihe!" desem, sığmazsın.

Çanakkale Şehitleri'ne adlı şiirinde Mehmet Akif Ersoy istifham sanatıyla beraber mübalağa sanatına başvurmuştur.

Bir gül bahçesine düşmüşüm sanki,
Bir hayal içinde düşmüşüm sanki,
En ufak sözü kulağımda ninni,
Ah ben bu aşka nereden düşmüşüm?

(OĞUZ BATIN)

Düş kelimeleri hem düş/mek olarak hem de rüya olarak kullanıldığından cinas sanatına başvurulmuştur.Ayrıca şair,istifham sanatını kullanarak bu aşka nereden düşmüşüm diyerek bir şeyi bilmezlikten gelir yani Tecahülü Arif sanatı vardır.

Ulusun, korkma nasıl böyle bir imanı boğar

Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar

Mehmet Akif Ersoy'un bizlere hediye ettiği İstiklal Marşı'nda ULUSUN sözcüğünde Tevriye sanatını kullanmıştır.Hem "yücesin,asilsin"anlamında hem de "köpek gibi ses çıkarsın"anlamındadır.

Kad enâre'l ışku li'l uşşâki minhâce'l h

Sâlik-i râh-ı hakîkat ışka eyler iktidâ

(FUZULİ)

Günümüz Türkçesi ile:

Aşk, âşıklara hidâyet yolunu aydınlatınca,

hakîkat yolunun yolcusu aşka uyar.

Söz Sanatı Açıklaması:

Fuzûlî, bu beyitte aşkın, âşıklara hidâyet yolunu gösteren bir rehber olduğunu, hakikat yolunu aydınlattığını söylemekle hakikate ancak aşk ile varılabileceğini vurguluyor ve buna da misâl olarak yıldızların aydınlığını ve onların rehber oluşlarını gösteriyor. Yol aydınlatmaları bakımından yıldız aşka, aşk da yıldızla benzetilmiştir. Beyitteki "hüdâ" ve "iktidâ" kelimeleri ile açıkça bir hadîs-i şerife telmih yapılmıştır. Peygamber Efendimiz (sav) şöyle buyurmuştur: "Ashâbî ke'nnucûm bi-eyyihim iktedeytüm ihtedeytüm" "Benim ashâbım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız, hidâyete erersiniz. 6Görüldüğü üzere hâdis-i şerifte zikredilen ikteda ve ihtedâ kelimeleri Fuzulî'nin beyitindeki "hüdâ" ve "iktida" kelimeleriyle uyuşmaktadır. Bu sebeple apaçık bir telmih yapıldığını görmekteyiz.

Ayrıca, beyitteki "Kad enâre" kelimesiyle de Nûr sûresinin şu âyetine telmih yapılmıştır. "Allahu nuru's-semâvâti ve'l ardi meselü nûrihî ke mişkâtin fi hâ misbâh el-misbâhu fi zücâcetin." (Mişkât: duvara hususi olarak yapılmış ve içerisi cilalanmış bir kovuktur. Işığın etrafa en güzel ve verimli yansımasını sağlar.)"Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurûnun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fânus içindedir. Sanki inciye benzer. Bir yıldız gibidir ki; doğuya da batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, nerdeyse kendisine ateş değme dahi ışık verir. (Bu) nur üstüne nûrdur.Allah dilediği kimseyi nûruna

eriřtirir. Allah insanlara iřte böyle temsiller getirir. Allah her şeyi iyi bilir.”

Allah'ın nr olmasının manası bütün lemin ve lemdeki bütün hissi nurların ve idrak edici gclerin yaratıcı ve icad edici olmasıdır. řu halde nurdan asıl umulan aydınlatma, aıĝa çıkarma, tecelli ve inkişf manalarının temeli, nrdan ve nru olandan çok nru yapıp yaratana ait olacaĝı için “nr” ismi, Allah (cc)'a daha layıktır. Ancak bundan dolayı nuru yaratana “nr” denilmesi lisan bakımından hakikat deĝil mecazdır. 7

Kimse sana beni zorla sevde ařık ol demiyor,
Allah'tan yreĝim çok temiz ah kurřun iřlemiyor.
Yoksa ne nazara gelmiřtim çoktan göze gelmiřtim,
Senden daha deli kalbim var da düşman atlatıyor.

(SERDAR ORTA)

Bu şarkı sözünde ikinci mısradaki yer alan KURřUN İşLEME kelimesi silahtan çıkan mermi anlamındayken nc mısradaki somut olan bu anlamı soyutlaştırarak nazar anlamında kullanmıştır.Yani Tevriye sanatı vardır.

Daĝlar ardından düřüm Anka bakar yr diye
Mazimin tünelinden aşka akar řařarım
Zirve řahika düřüm Simurg yakar yr diye
Pabuç mu bırakırım kibrit akar aşarım.

(GÜLSEN TUNKA)

şair bu şiirde mitolojik kavramları kullanarak mitolojik olaylara gönderme yapmıştır.Dolayısıyla Telmih sanatı vardır.

Buldum,řiirimini yeni ilham perisini
Kovdum,işe yaramıyordu artık eskisi
Oldum,Mecnun;gezdiiĝim lleri
Kuruttum gller açıyor o çöllerde řimdi.
Aldım arkama bana glmseyan güneři,
Aşıktım,gözlerim kr kulaĝım saĝır dilim lal
Yoktum ařık haricinde kalpte bulunan Ben'i,
Unuttum vardı bu şair yürekte ihtilal

(OĝUZ BATIN)

Ayrıca bu şiirde de Mecnun ve çölleri gezmesi hatırlatılarak Telmih sanatına başvurulmuştur.

"Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?

Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?

Ya gözler altındaki mor halkalar?

Neden böyle düşman görünürsünüz,

Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?" İlk mısırda İstifham sanatı yoluyla benzetmeye başvuran Cahit Sıtkı

Tarancı, ikinci dizede yaşlandığını kabul etmeyerek Tecahülü Arif sanatı kullanmıştır. Dost-Düşman

kelimelerinle de tezata başvurarak şiirin anlamını güçlendirmiştir.